

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 15ο
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 144

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΧΟΡΤΟΘΕΡΤΣ - ΑΓΟΥΣΤΟΝ 2003
(ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ)

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας στο Θρυλόριο

Ένα μικρό αλλά "θαυματουργό" χωριό

Σε μικρή απόσταση από την πόλη της Κομοτηνής βρίσκεται το Θρυλόριο, χωριό με οκτακόσιους περίπου κατοίκους ποντιακής καταγωγής από την Κερασούντα και το Καρς.

Εγκαταστάθηκαν εκεί για πρώτη φορά το 1922 και ξεκίνησαν τη ζωή τους στην γη της μητέρας Ελλάδας. Πρώτο τους μέλημα ήταν να χτίσουν την εκκλησία και το σχολείο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, την καμπάνα της εκκλησίας, τις εικόνες του τέμπλου και του Παντοκράτορα τα έφεραν όλα μαζί τους από τον Πόντο. Η εκκλησία είναι χτισμένη στο όνομα της Αγίας Μαρίας. Στη συνέχεια έχτισαν σπίτια και δημιούργησαν ξεχωριστό και αβιοζήλευτο νοκοκυριά.

Ρίζωσαν και πρόκοψαν, έκαναν βασικές υποδομές στις αγροτικές καλλιέργειες, στο εμπόριο, στις τέχνες και στον πολιτισμό.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο δεύτερος σε ιερά αγροτικός συνεταιρισμός στην Ελλάδα ιδρύθηκε από τους κατοίκους του Θρυλορίου. Επίσης το πρώτο Σούπερ Μάρκετ λειτούργησε στο Θρυλόριο.

Όλα τα χρόνια από το 1922 μέχρι και σήμερα ζούσαν και ζούσαν αρμονικά, διατηρώντας και προβάλλοντας τα αγνά ήθη και έθιμα του Πόντου. Η διοργάνωση χοροεσπεριδών, τα λαϊκά γλέντια, οι παρέες στις ονομαστικές γιορτές στα σπίτια όλου του χωριού, οι γιορτές αγάπης και οι λογής - λογής εκδηλώσεις τους κράτησαν κοντά στην Ορθοδοξία και τον Ελληνισμό.

Το 1983 μια ομάδα ανήσιων νέων του χωριού με α-

ποφασιστικότητα και ενθουσιασμό ίδρυσαν τον Πολιτιστικό Όμιλο Θρυλορίου. Η Κερασούντα και το Καρς. Η πλούσια δραστηριότητα του συλλόγου είναι κάτι που τον κατατάσσει μεταξύ των πρώτων Ποντιακών σωματείων στην Ελλάδα. Πολύ σημαντικό και σπάνιο για την εποχή μας είναι το γεγονός ότι το Δ.Σ. του συλλόγου τους πλαισιώνεται από πολλούς νέους με προθυμία και ζήλο για προσφορά και δράση.

Ακούραστοι και δημιουργικοί κρατούν την σκυτάλη και αγωνίζονται στον πολιτιστικό στίβο με αισιοδοξία για ένα λαμπρό μέλλον.

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας και η Εύξεινος Λέσχη Ειρηνούπολης πήραν μέρος φέτος στις 13-7-2003 στο εξαήμερο των πολιτιστικών εκδηλώσεων του συλλόγου με την αναβίωση του ποντιακού γάμου. Μιας πετυχημένης δουλειάς του τμήματος χορού με επικεφαλής και υπεύθυνο τον καταξιωμένο χοροδιδάσκαλο Βασίλη Ασβεστά.

Όπως ανακοίνωσε το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης: "Η παράσταση έδωσε ξεχωριστή χαρά στους θεατές και ζωντάνεψε πολλά και ανάμικτα συναισθήματα. Το ζεστό χειροκρότημα οι φωνές χαράς και ενθουσιασμού ήταν η αμοιβή των παιδιών του χορευτικού τμήματος και των εκπροσώπων της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας και Ειρηνούπολης.

Το ποικίλο πρόγραμμα των εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Ομίλου Ποντίων Θρυλορίου ήταν πλούσιο και ευχάριστο αφιερωμένο στην γιορτή της εκκλησίας της Αγίας Μαρίας του χωριού. Οι οικοδέσποινες πρόσφεραν με προθυμία και ξεχωριστό μεράκι τα πολύ πετυχημένα και νόστιμα ποντιακά φαγητά τανομένον σουρβάν, σιρόν, πιρσοκία, ωπία, ταν και πολλά άλλα.

Η υποδοχή, η πατριωτική φιλοξενία, η ξενάγηση, η όλη συμπεριφορά ήταν εντυπωσιακή"

Το "φάντασμα του Πόντου"

Διαβάζουμε στα "Νέα/Σαββατοκύριακο 19-20 Ιουλίου 2003" τα ε-ξής ενδιαφέροντα και αποκαλυπτικά, σε ανταπόκριση της Φραγκώς Καραούλαν, από την Κωνσταντινούπολη:

"Στο Πλημμελειοδικείο Σαμφούντας εκδικάσθηκε την Τρίτη (15/7) η μήνυση που υπέβαλε επ'ονόματι του Πάπα Ιωάννη Παύλου Β' ο εκπρόσωπος της Καθολικής Εκκλησίας στην Τουρκία Επίσκοπος Ρογκέρο Φρβήτσεσκι εναντίον του Καθηγητή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Σαμφούντας Κενάν Ερζουρούμλου, ο οποίος υποστηρίζει με άρθρα και ομιλίες του ότι "οι εκκλησίες Μότερ Ντολορόζα της Σαμφούντας και Σάντα Μαρία της Τραπεζούνας συνεργάζονται με τις μυστικές υπηρεσίες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, της Γερμανίας και της Ελλάδας για να ξαναζωντανέψουν το φάντασμα του Πόντου". Η δίη αναβλήθηκε για τον Οκτώβριο. Η Τουρκία, 80 χρόνια μετά από την Γενοκτονία, εξακολουθεί να φοβάται "το φάντασμα του Πόντου".

Παράλληλα, είναι απολύτως βέβαιο πως το Βατικανό δεν κάνει τίποτε στην τύχη, και φυσικά λίγο θα ενδιαφερόταν για την "αποκατάσταση" του καλού του θρόνου σε μια αμιγώς μουσουλμανική χώρα. Συνεπώς, η υποβολή της μήνυσης μάλλον αποσκοπεί στην ευρύτερη δημοσιοποίηση των γεγονότων, είτε προς την κατεύθυνση της υποστήριξης του "φαντάσματος", είτε, το πιθανότερο, προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης των "καταγγελιών" του ποντιμάχου "καθηγητή" Ερζουρούμλου.

Η Ελλάδα, όμως, τι κάνει; Εμπνέεται από τους αγώνες και την προσφορά του "φαντάσματος" ή φοβάται κι αυτή;

Α.Ι.

Σημ. "Αργοναύτης": Αγαπητέ μας συνεργάτη, σας ευχαριστούμε που μας καταστήσατε γνωστές του αποκαλυπτικού αυτού δημοσιεύματος.

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας στην Ανατολή Ιωαννίνων

Αυτό το καλοκαίρι για την Εύξεινο Λέσχη και πολιτιστικά, όπως πάντα, είναι εξαιρετικά ζεστό. Συμμετέχει διαρκώς σε εκδηλώσεις συλλόγων εντός της χώρας. Πρόσφατα (5-6 Ιουλίου) η παρουσία του χορευτικού μας συγκροτήματος στην Ανατολή Ιωαννίνων ήταν εξαιρετικά επιτυχής. Με τον σύλλογο αυτό (Αδελφότητα Ποντίων και Μικρασιατών) έχουμε στενές σχέσεις και συνεργασία εδώ και χρόνια. Είναι άξιοι συγχαρητηρίων και επιτελούν ένα σημαντικό και πολυδιάστατο έργο. Φτάνει να πούμε ότι όλα τα μέλη των συγκροτημάτων που συμμετείχαν στις καλοκαιρινές εκδηλώσεις τους φιλοξενήθηκαν και διενυκτέρευαν σε σπίτια. Αυτό για την εποχή που ζούμε μιλάει από μόνο του και δεν επιδέχεται καμία διαφωνία. Τους συγχαίρουμε και πάλι ευχόμενοι με το ίδιο μεράκι να συνεχίσουν. Η Εύξεινος Λέσχη θα είναι στο πλευρό τους όταν και όπου το ζητήσουν.

Η ΕΠΙΦΥΛΜΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Του Γιάννη Μελετιδή

Ο Διγενής Ακρίτας

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία έχει ν' αντιμετωπίσει πολλούς και ποικίλους εχθρούς, που δεν την αφήνουν σε ησυχία. Ιδιαίτερα από τα ανατολικά σύνορα, όπου Αραβες, Πέρσες, Σελτζούκοι, ληστές, επιτίθενται με λύσσα και προξενούν πανικό κι όλεθρο στις ακραίες περιοχές, όπως στον Πόντο και αλλού.

Για ν' αντιμετωπιστούν οι εχθροί αυτοί, τοποθετήθηκαν στα σύνορα ειδικοί φρουροί, οι ονομαστοί Ακρίτες.

Αυτοί έκαναν σημεία και τέρατα. Πολέμησαν με χιλιάδες εχθρούς και τους νίκησαν. Εμπόδισαν την επέκτασή τους και διαφύλαξαν τα σύνορα, μια και δόξασαν τον Ελληνισμό. Είναι οι νέοι Ηρακλήδες. Γυρίζουν άφοβα μόνοι τους στα επικίνδυνα μέρη. Είναι ο φόβος και ο τρόμος των εχθρών, η χαρά κι η περιφρόνη των Ελλήνων. Είναι η ελληνική ψυχή, αυτοαία, μέσα στους αιώνες.

Αυτούς τους Ακρίτες τους θαύμασε και τους ύμνησε ιδιαίτερα η ποντιακή λαϊκή μούσα. Τους έδωσε υπερφυσικές δυνάμεις.

Ο σπουδαιότερος όλων ήταν ο Διγενής Ακρίτας. Εξήσε κι έδρασε κατά τον 10ο αι. Την ονομασία του την πήρε από το ότι καταγόταν από δύο γένη, το ελληνικό και το αραβικό. Η μητέρα του ήταν Ελληνίδα και ο πατέρας του Σαρακηνός. Είχε σπάνια σωματικά και ψυχικά προσόντα. Είχε δύναμη και σφροσύνη, ηρωισμό και μεγαλοψυχία.

Το ανδραγαθήματά του έγιναν γνωστά σ' όλη τη χώρα κι ο αυτοκράτορας Ρωμανός Β', τον τίμησε. Περισσότερο όμως τον τίμησε ο ποντιακός λαός, με τα υπέροχα ακριτικά δημοτικά τραγούδια του. Γιατί συμβολίζει την Ελλάδα, την Ελληνική ψυχή, που παλεύει συνέχεια και πάντα νικά. Την ελληνική ψυχή, μ' όλες της τις χάρες και τις αρετές. Ο Διγενής Ακρίτας είναι η Ελλάδα μέσα στην αδιάκοπη ιστορική της διαδρομή.

Αυτών τον Διγενή Ακρίτα παριστάνει και το υπέροχο Μνημείο του Ποντιακού Ελληνισμού της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας στη συνοικία της Καλλιθέας Βέροιας. Ενδείξει τιμή κι ευγνωμοσύνης!

Οι αρχαίοι μας πρόγονοι έλεγαν: "Ο ανδρείος πρέπει ή να ζει καλά ή να πεθαίνει ηρωικά".

Είναι κι αυτό από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φυλής μας: Να αγωνιζόμαστε, να παλεύουμε και να "πεθαίνουμε άρθιοι". Έτσι επέζησε και ο Ελληνισμός του Πόντου. Είχε μέσα του την ψυχή του Διγενή Ακρίτα.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Ντο κινουόμ Σαντέτες είσαι

Έναν ημέρα τα' Απτάλ ο Χρίστον ας σοι Πινιατιάτων έστεκεν εμπροστά σ' εργαστέρ τη Μήτονος τη Χαλαϊτσιόγλη και ετέρνεν πως εβγάλναν τα χαψία. Εδέβεν επεκέσ' ένας Ανεφορίτες και ερώτεσεν το Χρίστον:

- Πατριώτη, απόθεν είσαι;
- Ας ση Σαντά, είπεν ο Χρίστον.
- Τ' όνεμα σ ντο εν; Ξαν ερώτεσεν.
- Χρίστον, είπεν ο Σαντέτες

Ανεφορίτες ετέρεσεν, ατόν ας σο κιφάλ ως τα ποδάκια και είπεν: Νέπαι πατριώτη, τ' όνεμα σ Στοφόρε κ' εν, τσιαντάϊ σ' ωμί σ' κ' έεις, τσιπαρούχια σα ποδάρια κι φορείς, και αρσσίν σα μέσα σ' κ' έεις, το κινουόμ Σαντέτες είσαι;

Η ΜΑΤΣΟΥΚΑΤΣΑ 'Ο ΣΟ ΚΡΕΝΙΝ

σα γεράτεια τα' εθέλεσεν να γυναικίζ άμα ποίος ε-παίρνεν ατόν; Γέρος, κοντός και άσκεμος, σ' όπιος πόρταν εντώκεν έκλωσαν ατόν όπισ.

Ας σοι Ζουρανατζιάτων ένας χίόρα έμαθεν από και είπεν: ογώ παίρ' ατόν, άμα ας ελέπ' ατόν έναν ι-δέαν.

Οντάν είπαν από το Μαματίκαν εμέντζεν ατέν: Πέτε ατέν αν θα έρται ας έρται, ογώ να φαίνουμαι 'κ είμαι.

2. Ογώ να φαίνουμαι 'κ είμαι

Ο Μαματίκας ας σοι Τσιακαλάντων εχχέρεψεν

3. Δύο βούδια κι ογώ τρία

(Αρ. Χλωρίδη)

Αρκουρής ο Κωνσταντίνον ας σ' Ισχανάτων πάντα ετάβιζεν με τη γυναίκαν ατ' καμίαν καλόν λόγον 'κ έξεν ο ένας ας σ' άλλονος το στόμαν.

Έναν ημέραν η γυναίκα 'τ έργεψεν να φέρει ατόν το φαίν. Από εθέλνεν κ' εκείνος εφέκεν τα βούδια απές σ' αλών, εξέβεν απάν σ' έναν τρανόν λιθάρ και ας σ' Αχερόνια εγαλααίζεν και έλεεν ν' ακούει από όλεν το χωρίον: Μαρία, Μαρία, ντο ψην θα δεις το Θεόν;

Δύο βούδια κι ογώ τρία αποπουρνού ως ατώρα πενασμέν και διψασμέν δουλεύομε αδά σην καμονήν.

ΛΕΞΙΛΟΓΟ

1. Παθενή=παχνί
2. παρλάβω = γυαλιζώ
3. περόν = πηρούνι
4. πλαν = πέρα
5. πλουμία = στολίδια
6. ποπάς = παπάς
7. πορπατώ = περπατώ
8. πουλούλ = πιθάρι.
9. πριντς = ρύζι
10. πυρίφτω = φουρνίζω
- 11.ράμμαν = κλωστή
12. ρινίν = λίμα
13. ρούζω = πέφτω
14. ρωθών = ρουθούνι
15. ρωθωνίζω = ροχαλιζώ

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (23310) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (23310) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (23310) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

6 ευρώ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 -

ΤΗΛ. (23310) 66.913 - 61.160

FAX (23310) 66.979

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Σαράντα μέρες δίχως τον Παύλο Γραμματικόπουλο

Στις 7/6/03 έφυγε ξαφνικά από τη ζωή ο Παύλος Γραμματικόπουλος, ενεργό μέλος της Ευξείνου Λέσχης και εκλεκτός φίλος. Ακόμα δεν έχουμε συνειδητοποιήσει το τραγικό συμβάν και τον περιμένουμε στο γραφείο με κείνο το χαμόγελο που φωτογράφιζε την ευαισθησία και το ψυχικό του μεγαλείου. Είχε το σπάνιο χάρισμα να κερδίζει την αγάπη και την εμπιστοσύνη των συνανθρώπων του.

Ευρύτατα γνωστός, ο θάνατος του συγκλόνησε τους πάντες. Σαν δάσκαλος με άρτια συγκρότηση τίμησε με το έργο του τον κλάδο των εκπαιδευτικών. Σαν οικογενειάρχης αποτελούσε λαμπρό παράδειγμα προς μίμηση. Ήταν δημιουργικός, ακούρατος, προικισμένος με το μεράκι της προσφοράς στα κοινά. Στον πολιτιστικό τομέα ως πρόεδρος συλλόγου αλλά και ως μέλος άλλων σωματείων πρόσφερε συλλόγου αλλά και ως μέλος άλλων σωματείων πρόσφερε ανιδιοτελώς πολύτιμες υπηρεσίες. Ποτέ δεν μας είπε όχι και γι' αυτό ποτέ δεν τον ρωτούσαμε αν θέλει ή όχι να κάνει αυτό ή εκείνο για λογαριασμό της Λέσχης.

Η μοίρα στάθηκε άδικη. Τον άρπαξε από κοντά μας δίχως να βιώσει όλες τις γοητευτικές στιγμές της τρίτης ηλικίας, ύστερα από έναν τόσο κοπιώδη και πολυμέτρωπο αγώνα. Τον πήρε ενώ είχε τη θέληση και τη δυνατότητα να υλοποιήσει λογής-λογής όνειρα. Ο Παύλος δεν ήταν απλώς ένα όνομα. Όσοι τον γνώρισαν τον εκτιμούσαν για τα προσόντα του. Έφυγε αλλά άφησε σ' όλους εμάς, εκτός από το πένθος, το χρήσιμο δίδαγμα πως τα μόνα που μένουν σ' αυτόν τον κόσμο είναι το καλό έργο και ο καλός λόγος. Σε λίγα χρόνια όλα αυτά τα φωτεινά κάστρα της κοινωνίας μας θα πέσουν. Χρέος μας είναι να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη και το παράδειγμα τους σαν όπλο αντίστασης ενάντια στη λαίλαπα που απειλεί τις αιώνιες ηθικές αξίες.

Η Ευξείνου Λέσχη Βέροιας αγωνίζεται διαρκώς προς την κατεύθυνση αυτή θεωρώντας ότι οι νεκροί αυτού του ηθικού αναστήματος θα αισθάνονται εκεί ψηλά πιο έντονα την ικανοποίηση του καλού σπορέα. Φίλε Παύλο, θα σε θυμόμαστε πάντα.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος Γιάννης Μιχαηλίδης
Ο Γ. Γραμματέας Μιχάλης Γερασιμίδης

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"

• Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"

είναι στη διάθεση

όλων των αναγνωστών του.

• Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες.

Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται.

Οι Αναμνήσεις ενός Γέροντος από τον Πόντο του 19ου αιώνα

Στα μέσα περίπου του 20ου αιώνα, το Άγιον Όρος έδινε την εντύπωση ενός καταρρέοντος Οργανισμού. Πολλοί διατύπωναν έντονους προβληματισμούς για το μέλλον του, προτείνοντας "λύσεις" ελάχιστα συμβατές με την ιστορία και την παράδοση του (όπως, π.χ., η μετατροπή των φθινόντων, τότε, Μοναστηριών σε ένα είδος "ανοιχτών" μουσείων - ξενοδοχείων, κ.λπ.).

Όμως, σε απόμακρα κελιάκια, και σε απρόσιτες σπηλιές, εκπιονούνταν το Σχέδιο της Παναγίας για την αναζωογόνηση του Περιβολίου της.

Άγιοι Γεροντάδες καλλιεργούσαν την προσευχή, αναβίωναν την ησυχαστική παράδοση του Όρους, μαγνήτιζαν τις ψυχές φιλόθεων νέων, και συγκροτούσαν τα σμήνη των ταπεινών και εργατικών μελισσών, που εγκαταστάθηκαν, συν τω χρόνω, στα ημερησίως Μοναστήρια, μετατρέποντας τα και πάλι σε πολυπληθείς κυψέλες, που ανώως δοξαλογούν τον Θεό και ενισχύουν τους ανθρώπους με το μέλι της αγάπης, με το κέρι της ελπίδας, με το δάκρυ της μετανοίας, με την δύναμη της παραμυθίας.

Η αναζωογόνηση του Αγιωνύμου Όρους εν πολλοίς οφείλεται στην παρουσία και την αγία ζωή, στους ασκητικούς αγώνες και τις διδασχές, στην προσφορά και τις προσευχές δύο Γεροντάδων, που δεν είναι υπερβολή να θεωρηθεί ότι αποτελούν, αμέσως ή εμμέσως, τους κοινούς "πνευματικούς προγόνους" σχεδόν του συνόλου του σημερινού αγιορείτικου πληθυσμού: του φημισμένου Γέροντος Ιωσήφ του Ήσυχαστού, και του συνασκητή του Γέροντος Αρσένιου του Σπηλαιώτου.

Ο Γέρων Ιωσήφ εκοιμήθη το 1959 και δικαίως τιμάται ως μία μεγάλη μορφή της Ορθοδοξίας.

Ο Γέρων Αρσένιος έζησε 97 χρόνια, και ο οσιακός βίος του γίνεται ευρύτερα γνωστός χάρη στο βιβλίο: "Ο Γέρων Αρσένιος ο Σπηλαιώτης (1886-1983) Συνασκητής του Γέροντος Ιωσήφ του Ήσυχαστού", το οποίο συνέγραψε ο μαθητής τους Μοναχός Ιωσήφ Διονυσιάτης, και το οποίο κυκλοφορεί ήδη σε β' έκδοση (επιμνημένη, και ιδιαίτερα φροντισμένη).

Ο Γέρων Αρσένιος, ο οποίος προσείλκυσε στον μοναχισμό και τον ανεψιό και βαφτιστικό του Χαράλαμπο (τον μετέπειτα Ηγούμενο της Μονής Διονυσίου), ήταν Πόντιος, γεννημένος και μεγαλωμένος στα ευλογημένα και μαρτυρικά χιμάσια του Πόντου.

Οι αναμνήσεις του, για τα παιδικά του χρόνια και για την οικογενειακή ζωή στον Πόντο του τέλους του 19ου αιώνα, διατηρήθηκαν βαθειά χαραγμένες στο νου και την καρδιά του, και μεταδόθηκαν, στα πνευματικά παιδιά του, ανόθευτες και ανεπηρέαστες από μεταγενέστερες κοσμικές επιδράσεις (αφού νεότερος ακολούθησε την μοναχική οδό).

Σ' αυτές τις αναμνήσεις, από την ζωή μιας Ποντιακής Οικογένειας των τελών του 19ου αιώνα, είναι αφιερωμένο το 1ο κεφάλαιο του πολύτιμου αυτού βιβλίου, το οποίο, λόγω του ιδιαίτερου (πατριωτικού, θρησκευτικού, παραδοσιακού, και διδακτικού) ενδιαφέροντος του, το αντιγράψαμε αυτούσια:

"ΜΕΡΟΣ Α"

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΘΕΙΑ ΚΑΜΙΣΣΙ

Καθώς διηγείται ο βίος ο Γέροντος Αρσένιος, κατά κό-

σμον Αναστάσιος Γαλανόπουλος του Δημητρίου και της Σωτηρίας, πρώτη του πατρίδα ήταν εκείνος ο ευλογημένος και δοξασμένος Πόντος, ο οποίος, παρά τον τόσο σκληρόν ζυγόν και τις καταπίσεις του τούρκου κα-τακτητού, κατόρθωσε να παραμείνη αμετακίνητος από τις ελληνορρυθόμενες παραδόσεις του. Ωστόσο, μερικές φορές οι πιέσεις ήταν τόσο ασφυκτικές, ώστε η έπρεπε να ενδώσουν εις τα της πίστεως ή να μεταναστεύσουν.

Κάτι τέτοιο συνέβη και στην οικογένειαν του μικρού τότε Αναστασίου.

Οι αλληπάλληλες πιέσεις, λεηλασίες, νυκτερινές έφοδοι κλπ. ανάγκασαν την πολυμελή οικογένειαν του, μαζί με πολλούς άλλους συμπατριώτες να μεταναστεύσουν, όταν ήταν δώδεκα ετών, στην νότιον Ρωσσίαν. Εκεί ο ποντιακός Ελληνισμός συνέχισε απερίσπαστος, μέσα σε συγγενές πια ορθόδοξον περιβάλλον, τις ευλογημένες και ανεπανάληπτες παραδόσεις του.

Παραθέτω μερικά απ' όσα ακούσαμε από το αγιασμένο στόμα του παππού, διότι νομίζω ότι είναι κρίμα να ξεχαστούν αντίθετα πιστεύω, ότι θα ωφελήσουν και θα μας παραδειγματίσουν.

Μια πολύ καλή συνήθεια των Ποντίων ήταν ή ακόλουθη: στο πατρογονικό σπίτι, όσο ζούσε ο πάππος, όλα τα άρρενα τέκνα όταν παντρεύονταν, παρέμεναν μαζί, συγκατοικώντας μέχρι της τελευταίας του παππού. Θα έλεγε κανείς, χωρίς ενδοιασμούς, ότι τα ποντιακά σπίτια, αποτελούσαν υποδειγματικά μικρά ή μεγάλα κοινόβια εις τα όποια, ως άλλος Γέροντας, προεξείρχε ο παππούς, προς τον όποιον υπήρχε ιδιαίτερος σεβασμός.

"Όλα τα μέλη της οικογένειας, πριν αναχωρήσουν για τον "έπιούσιον", έπρεπε να περάσουν από τον παππούν, να του φιλήσουν το χέρι και να λάβουν την ευχήν του. "Όταν το βράδυ οι άνδρες επέστρεφαν από την δουλειάν, ή τελευταία νύμφη, ήταν υποχρεωμένη να τους πλύνη τα πόδια" και να πει ότι ήταν και λίγα.

Μόνο στο σπίτι του, μας έλεγε ο παππούς, "πενήντα δύο κουτάλια φτάσαμε".

"Όσον άφορα την ύπακοήν, τον σεβασμόν, αλλά και την

θρησκευτικήν ευλάβειαν, χωρίς υπερβολήν, θα τα εζήλευε και το πιο συγκροτημένο σημερινό μοναστικό κέντρο.

Ως προς τις νηστείες, χωρίς συζητήριαν, συναγωνίζονταν τα σημερινά κοινόβια. Οι αλάδιωτες νηστείες όλου του έτους έκρατούνταν με ακρίβεια. Όσο για το τρίήμερο της Καθαράς εβδομάδος, αυτό, όπως μας έλεγε ο παππούς, παρατεινόταν από την Δευτέρα μέχρι το Σάββατο. Κατά την Τετάρτη και την Παρασκευή, αφού συμμετείχαν στα Θεία Μυστήρια της Προηγιασμένης, ενισχύονταν με το αντιδώρο και με λίγο ψωμί, μέχρι το Σάββατο που έτρωγαν το καθιερωμένο λαδερό φαγητό.

Άλλα και ως προς την καλλιέργειαν της αρετής μας έλεγε ο Γέροντας Αρσένιος, ότι ο πάππος κρατούσε γερά την θέσιν του. Ήταν ένα υπόδειγμα σε όλους. Ποτέ δεν θυμωνε. Νουθετούσε με όλην του την αγάπην και ποτέ δεν έδωσεν την εντύπωσιν, ότι αυτά που νουθετούσε, δεν τα εφάρμοζε αυτός πρώτος.

Μάλιστα δεν έλειπαν κάπου κάπου και μερικά γυμνάσματα από την γισαγιά, για να φανερωθή ή αρετή του στα παιδιά.

Ερχόταν κατάκοπος πολλές φορές ο παππούς από την δουλειά και καθόταν στο τραπέζι. Η γισαγιά όμως σκοπίμως είχε κάνει το φαγητό λύσσα από αλάτι βάζοντας ο πάππος μια μπουκιά στο στόμα το 'φτύνε αμέσως. Κατόπιν, χωρίς καμιά διαμαρτυρία, χωρίς καμιά παρατήρησι, εφώναζε "σου - σου - κενίρ σου", φέρτε νερό. "Έρχνε με την κανάτα μπόλικο νερό, μέχρι πού τρωγόταν και συνέχιζε κανονικά, σαν να μη συνέβη τίποτε.

Άλλοτε πάλι το μαγειρεύειαν τελείως ανάλατο. Και πάλιν "τούζ - τούζ - κενίρ τούζ", φέρτε αλάτι. Αφού χόρταινε μ' αυτά τα άγευστα φαγητά, σηκωνόταν, σταυροκοπιόταν κι έλεγε από βάθους καρδίας, "δόξα σοι ο Θεός, εφάγαμε και σήμερα".

Νομίζω ότι αρκούν αυτά, για να παραδειγματιστούμε κι εμείς από την αυστηρήν ζωήν των προγόνων μας.

Μόρα σ' αυτό το ευλογημένο περιβάλλον, έζησε τα νεανικά του χρόνια ο μικρός Αναστάσιος, ο οποίος μαζί με μια μικρότερην αδελφούλα του, την Παρθένα, ξεχώριζαν πιο πολύ για την ευλάβειαν τους.

Ελληνικά σχεδόν δεν γινώριζε: μιλούσε όμως τα ποντιακά και τα τουρκικά πολύ καλά. Αργότερα έμαθε και τα ρωσικά. Διάβαζε θρησκευτικά βιβλία στις γλώσσες πού ήξερε και προ πάντων βίους αγίων.

Στην πρώτη θέση της ψυχής του, εδέσποζε ο άγιος Αλέξιος, ο άνθρωπος του Θεού. Πάντα όταν μας έδειγε τον βίον του, άνοιγε ή καρδιά του. Σ' όλη του την ζωή τον είχε ιδιαίτερον προστάτην αυτός τον βοήθησε σε πάρα πολλές δύσκολες στιγμές της ζωής του.

Μια φορά, όπως διηγήθηκε σ' ένα πνευματικοπαίδι του, είδε εν οράματι ο πάππος τον αγιον Αλέξιον, στο πρόσωπο κάποιου φίλου του πού λεγόταν Αλέξης.

Αφού τον οδήγησε σ' ένα πανευφρόσυνο δρόμον, εκεί πού θα χώριζαν, ο φίλος του χάθηκε. Ψάχνοντας εδώ κι εκεί ο πάππος, να ο Αλέξης πάλιν μπροστά του.

- Μα πού πήγες φίλε μου και σ' έψαχνα;

- Α, θα σε πάω σπίτι μου' ψώνισα για να σε φιλέψω.

Σε λίγο φθάνουν σ' ένα πανέμορφο παλατάκι γεμάτο ζωγραφιές, πού νόμιζες πως είναι εκκλησία. Ρωτάει λοιπόν ο παππούς:

- Μωρέ τι ωραίο αυτό το παλατάκι! Τίνος είναι;

- Αυτό είναι δικό μου.

- Φίλε μου Αλέξε, πίστεψε με σε ζηλεύω.

- Α όχι, μη ζηλεύεις. Κάμε υπομονή προς το παρόν και αργότερα κι εσύ θα έλθης σ' ένα τέτοιο παρόμοιο παλατάκι.

Ας αποτελέσει αυτή η αντιγραφή μια μικρή πρόγευση - πρόσκληση για την ανάγνωσιν ολόκληρου του βιβλίου, το οποίο κοσμεείται με εκφραστικότερες φωτογραφίες και περιέχει αληθινά "ψήγματα χρυσού". . .

ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΦΤΙΣΗ

Γράφει ο Γιάννης Μελετιδής

"Τη βαρασία" (εγκυμοσύνη) την έκρυβαν με κάθε τρόπο. Θεωρούσαν μεγάλη ντροπή να παρουσιάζεται μια "βαρασμέντσα - έμποδος" (έγκυρος) ανάμεσα στον κόσμο.

Κάθε φορά που η έμποδος λαχταρούσε να φάει κάτι, έπρεπε απαραίτητα να της το προσφέρουν από φόβο "καπ' χαν το παιδί".

Πίστευαν, πως "το χάσιμον τη παιδί" (αποβολή) προερχόταν από "ζορ-λαμάν" (ζόρι) και "αχπάραμαν" (τρόμαγμα).

Όταν έφτανε η ώρα της γέννας, "εντόκαν ατεν τα πόνα", έτρεχαν στη μαμή. Στο σπίτι ετοίμαζαν οι συγγενείς "τ' εμπάλα" (πανιά) του μωριού, ενώ ψιθύριζαν: "Θε μ' και Παναϊα μ' προφτάσπεν. Καλογέν'να εν. Αγέρι μ (Αϊ Γιώργη μου) αγλήγορε πρόφτασον. Με τα' έναν λαλίαν να ελευθερούται". Η μαμή έφτανε κι άρχιζε το δύσκολο έργο της. "Φως τ' ομμάτα σ' αγουρ ή κορτσι' εν", φώναζε η μαμή στο αντίκρισμα του νεογέννητου. Στη συνέχεια τακτοποιούσε τη λεχώνα και την έβαζε στο κρεβάτι. Μετά έκοβε την τσίπα του μωρού, το έλουζε, το φάσκωνε και το έβαζε στο πλάι της μητέρας, λέγοντας: "Ε, φως στ' ομμάτα μουν, ο Θεόν ν' αξιών μας και σ' άεν βάπτισμαν άθε".

Υστερα από όλα αυτά φώναζαν τον ιερέα να "ευχάζ" και αμέσως μετά έστρωναν πλούσιο τραπέζι. Στη λεχώνα έδιναν να φάει μόνο σούπες, συνήθως "μαλέζ" (αλευρόσουπα).

Στα περιεργα παιδιά που ρωτούσαν πως βρέθηκε το μωρό ελέγαν: "Α σο ποτάμ έγκεν ατό η μαμή" ή "α σο χωράφ". Τη λεχώνα 40 μέρες δεν την άφηναν να κάνει βαριές δουλειές. "Όυστας σαράντα τη λεγούσας τ' έναν το ποδάρ' σο ταφί εν" έλεγαν.

Ακόμη, τις νύκτες δεν την άφηναν μόνη στο δωμάτιο από φόβο μήπως την πείραζαν οι μάγισσες. Την εφοδιάζαν με φυλακτά για "το κακόν τ' ομμάτ".

Η πρώτη τροφή του μωρού, εκτός από το γάλα της μάνας του, ήταν το τσαϊ, το ζαχαρομένο πανί, το μαλέζ και το γαλακτοχάβιτσο. Το μωρό το κοιμίζαν σε ξύλινη κούνια που ήταν άριστα κατασκευασμένη. Οι φτωχοί χρησιμοποιούσαν "το ανεμοκούν" (ένα είδος κούνιας από σχοινί). Την ώρα που το έβαζαν στην κούνια το σταύρωναν με ανοιγοκλεισμένη παλάμη και έλεγαν: "Έπαρ ύπνον κι έπαρ ύαν".

Για την τύχη του μωρού ελέγαν: "Ο Θεόν γραφτ' σο κασίν (μέτωπο) αθε το θα έρται σο κιφάλν' αθε".

Μετά από σαράντα μέρες (σαραντάρισμα) επέτρεπαν στη λεχώνα να κυκλοφορεί ελεύθερα. Σ' όλο αυτό το διάστημα γίνονταν επισκέψεις στη λεχώνα με πλούσια φαγητά ("μακαρίναν", "τσιριχτά", "πισνιάς" κ.α.).

Από τις πρώτες μέρες της γέννησης του μωρού, φρόντιζαν να κάνουν "τα φωτίσια" (βάπτισμα). Βιάζονταν να το κάνουν χριστιανό. Φοβόταν μήπως τους φύγει το παιδί σε κάποια κακιά ώρα "αφώτιστον". Σε περίπτωση απρόβλεπτης ανάγκης έκαναν στο μωρό μια υποτυπώδη βάπτισμα. Το ράντιζαν με νερό και αφού το ανύψωναν έλεγαν: "Είς το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος Αμήν". "Ιμψόν βάπτισιν εν από", έλεγαν. Αν το μωρό γλίτωνε από το θάνατο, τότε το ξαναβάπτιζαν κανονικά.

Τον νουνό τον ονόμαζαν "δεξάμενον" και τη νουά "δεξαμέντσα". Οι κουμπάροι προσφωνούνταν "κούμπαρα" ή "σύντεκνε" και "κουμπάρτσα" ή "συντέξα" και τα πδιιά "δεξιμάτ" και "δεξιματέα". Το πρώτο παιδί "εκράτνε" (βάπτιζε) ο κουμπάρος. Τον καλούσαν "με κερίν". Η βάπτισμα γινόταν συνήθως "την Κερεκλήν" (Κυριακή) στην εκκλησία. Ο δεξάμενον έφερνε στη βάπτισμα συνήθως "έναν πήχυν χασάν, έναν σταυρόν κι έναν γάταν φορεσίαν".

Όταν έφτανε η ώρα, ρωτούσε ο Παπάς τον δεξάμενον "ντο όνομαν θα καλίσ' ατο". Εκείνος μετά από προηγούμενη συνεννόηση με τους γονείς του παιδιού, έδινε το όνομα "της πάππος" ή "τη καλομάνας".

Οι συνηθισμένες ευχές που έδιναν μετά το όνομα ήταν: "Ε και ναζεί και να σέρεστ' ατον". "Πολύχρονον και καλορίζικον να εν". "Αίντε σλόχρονον και σην χαράν έθε". "Ναζεί κι ο δεξάμενον". Μετά η μητέρα γονάτιζε μπροστά σο σύντεκνον και αφού φιλούσε το χέρι του παραλάμβανε το παιδί, λέγοντας: "Παντ' άξιος" ή "Άξιος ο κόπος ισ". Ο δεξάμενον τότε της έλεγε: "Ναζεί, να βασιλεύ. Ας ελέπω σ' από ους τα 7 χρόνια. Τεσλίμ εφτάγω σ' από, α' σ' άψιμον, α σο νερό". Η τελετή έκλεινε με πλούσιο τραπέζι.

"Το κερίν" (την κουμπαριά) το σεβόταν και το τιμούσαν. Θεωρούσαν μεγάλη ντροπή να μαλώνουν μεταξύ τους οι σύντεκνοι. Το ενδιαφέρον του δεξάμενου για το βαπτιστικό του ήταν πολύ μεγάλο. Δεν το ξεχώριζε από τα δικά του παιδιά. Επίσης και το δεξιμάτ τιμούσε και σεβόταν το δεξάμενον σαν πατέρα του και τον επισκεπτόταν τακτικά.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ο "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ" με χαρά θα φιλοξενεί την παρουσίαση βιβλίων και περιοδικών που αφορούν τον Πόντο.

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να στέλνουν ένα αντίτυπο του βιβλίου ή του περιοδικού τους για τον παραπάνω σκοπό.

ΑΡΚΑΔΙΚΑ

Αλέκου Δ. Παυλίδη

Είναι ιστορικά διαπιστωμένο ότι ο αποικισμός του Πόντου άρχισε τον 8ο π.Χ. αιώνα.

Οι Μιλήσιοι της Ιωνίας, ιδρύουν την πρώτη τους αποικία στην Σινώπη, ύστερα δε από μερικές δεκαετίες η Σινώπη αποικίζει με τη σειρά της τις ανατολικές ακτές του Ειυξείνου (Κοτύωρα-Κερασούντα-Τραπεζούντα κλπ.).

Σχετική επιβεβαίωση των παραπάνω έχουμε τόσο από τον Ξενοφώντα, όσο και πολύ μεταγενέστερα (ΙΔ' μ.Χ.) από τον Ιωάννη Ευγενικό.

Εντούτοις ο Πausανίας με τα Αρκαδικά του, μας δίνει μια άλλη εκδοχή που προωθεί την άποψη ότι μεταξύ της Τραπεζούντας (και της Κρώμνης) του Πόντου και των ομώνυμων Αρκαδικών πόλεων υπάρχει δεσμός μετοικήσεως.

Κατά τον Pausania λοιπόν, οι Αρκάδες τη προτροπή του Θηβαίου στρατηγού Επαμεινώνδα (και κατά το πρότυπο των Αργείων) αποφάσισαν την ίδρυση μιας μεγάλης πόλης με ισχυρό στρατό, που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τους επικίνδυνους Σπαρτιάτες.

Έτσι το 371 π.Χ. πραγματοποιήθηκε ο αποικισμός 40 περίπου πόλεων και δημιουργήθηκε η Μεγάλη Πόλη, η Μεγαλούπολη. Ήταν φυσικό ορισμένοι κάτοικοι να μη δεχθούν την υποχρεωτική και πολλές φορές με βία μετεγκατάστασή τους.

Μεταξύ των διαφωνούντων και οι Τραπεζούντιοι της Αρκαδίας οι οποίοι αναχώρησαν για την Τραπεζούντα του Πόντου όπου γνώριζαν ότι θα συναντούσαν τους αδελφούς μιας Αρκαδικής αποικίας. Αλλά και οι Τραπεζούντιοι του Πόντου τους υποδέχτηκαν "ως συνοίκους αι μητροπολίτας" (δηλαδή προερχόμενους από τη Μητρόπολη) γεγονός αποδεικτικό της συγγενείας των δύο, πόλεων αλλά και ενδεικτικό ότι η μετανάστευση αυτή δεν ήταν η πρώτη (η πόλη του Πόντου που κτίστηκε τον 6ο-5ο π.Χ. είχε ήδη την ονομασία της).

Ως προς τον Χρόνο που έγινε η πρώτη μετανάστευση, δεν έχουμε σαφείς-τεκμηριωμένες πληροφορίες, για να μας διαφωτίσουν.

Από μία μελέτη του Ιστορικού-Αρχαιολόγου Π. Πυριόβολη, που δημοσιεύτηκε στα "Νέα της Αρκαδίας", η Κρώμνα και η Τραπεζούς του Πόντου, ήταν αποικίες των Αρκάδων από τους προϊστορικούς χρόνους, δημιουργήματα μιας κατεύθυνσης προς τον Εύξεινο των μεγάλων μεταναστεύσεων που συντελέστηκαν στην Αρκαδία κατά τον 15ο αι. π.Χ.

Όπως αναφέρει ο Όμηρος, οι Κρωμίτες του Πόντου (κατά μία εκδοχή άποικοι από τον Κρώμνο της Μεγαλούπολης) πήραν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο σαν σύμμαχοι της Τροίας κατά των Αχαιών. Επομένως εάν δεχθούμε την σχέση Μητροπόλεως-αποικίας μεταξύ των δύο πόλεων (Κρώμνου-Κρώμνας) τότε θα συμπεράνουμε ότι η πρώτη μετανάστευση των Αρκάδων στην συγκεκριμένη περιοχή του Πόντου, θα πρέπει να έγινε πιο πριν από τον Τρωικό Πόλεμο (1184 π.Χ.).

Πάντως πέρα από τις παραπάνω ιστορικές μαρτυρίες, σαν ασθενική ίσως ενίσχυση της άποψης που παραδέχεται την ύπαρξη συγγενείας μεταξύ Αρκαδικής Τραπεζούντας και της ομώνυμης πόλης του Πόντου, είναι και το γεγονός ότι η ταυτόσημη ονομασία τους, έχει σχέση με το Τραπεζοειδές σχήμα της τοποθεσίας που κτίστηκαν (η αρχαία Ποντιακή Τραπεζούς ήταν κτισμένη σε οροπέδιο τραπεζοειδούς σχήματος).

Η τοποθεσία της Τραπεζούντας της Αρκαδικής, περιλαμβάνεται στην λοφοειδή περιοχή που ονομάζεται χαρακτηριστικά "Τραπέζι".

Σήμερα υπάρχουν ακόμα ορισμένοι συμπατριώτες: μας γνωστοί σαν "Αρκαδάντ", ονομασία που υποδηλώνει καταγωγή από την Αρκαδία του Πόντου. Ποιος ξέρει; ίσως απόγονοι μακρυνών τολημνών αποίκων της Πελοποννήσου.

Η Οδύσσεια στα Ποντιακά!

Ένα εντυπωσιακό τόμο υπερπερπακοσίων σελίδων συγκροτεί το έργο: "Ομήρου Οδύσσεια στην Ποντιακή Διάλεκτο", των εκδόσεων "Κάκτος".

Περισσότερο εντυπωσιακό κι αξιοθαύμαστο, όμως, είναι το περιεχόμενο του, που αποτελεί καρπό πενταετούς μόχθου του πολιού Πόντιου Παύλου Κοτανιδή (γενν. το 1915 στο Καρακούρτ του Κάρς, με καταγωγή από την Αργυρούπολη), πατέρα του γνωστού ηθοποιού Γιώργου Κοτανιδή.

Ο συγγραφέας (μεταφραστής) [που έχει ήδη μεταφράσει την ποντιακή διάλεκτο πέντε κωμωδίες του Αριστοφάνη (Ειρήνη, Αχαρνές, Λυσιστράτη, Ορνίθες, Εκκλησιάζουσαι), την Αντιγόνη και τον Οιδίποδα Τύραννο του Σοφοκλή, και την Αλκίστη του Ευριπίδη] κατορθώνει να πησασεύσει τις ομηρικές ιδιομορφίες, επιτυγχάνει να παρασούρει τον αναγνώστη στις γοητευτικές περιπέτειες του Οδυσσέα, αποδεικνύει εμπράκτως την ζωντάνια, τον δυναμισμό και την ομορφιά της ποντιακής διαλέκτου.

Αξίζουν συγχαρητήρια, ευχαριστίες κι ευγνωμοσύνη στον ακούραστο (νέο) δάσκαλο του Γένους Παύλο Κοτανιδή, για την εθνική προσφορά του.

Τα ίδια συγχαρητήρια αξίζουν τόσο στον γιο του συγγραφέα, τον ηθοποιό Γιώργο Κοτανιδή, για τον πυκνό και περιεκτικό πρόλογο, με τον οποίο κοσμεί το έργο του πατέρα του, όσο και στον εκδότη Οδυσσέα Χατζόπουλο, που έφερε σε αίσιο πέρας την οδύσσεια της έκδοσης (η οποία, σημειωτέον, ολοκληρώνεται με ένα χρησιμότατο "γλωσσάρι της Οδύσσειας").

Δίνοντας ένας μικρό δείγμα της εξαιρετικής εργασίας του Παύλου Κοτανιδή, παραθέτουμε το πρώτο δισέλιδο του βιβλίου, με το πρωτότυπο ομηρικό κείμενο στην μια πλευρά, και την ποντιακή απόδοση του αντικριστά (για να φανεί ανάγλυφα η σχέση, η συγγένεια και η κοινή δροσιά των δύο διαλέκτων).

(παρατίθεται η συνημμένη φωτοτυπία)

Α' Ομηρικό κείμενο

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
κλέγχεθ', ἐκεί Τροίης ἱερῆν κτολιβῆτρον ἔειπερ
πολλῶν ἔ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔργου,
πολλὰ ἔ' ἔ' γ' ἐν πόντῳ πάβεν ἄλγεα ὄν κατὰ θυμόν,
ἀρνύμενος ἢ τι φυγῆν καὶ νόστον ἑταίρων. 5
ἄλλ' οὐδ' ὣς ἑτάροισι ἔρριστα, ἕμενός περ
αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
νήπια, οἳ κατὰ βούς Ἵππεριος Ἥλιου
ἦρθον αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀρετέοιο νόστομον ἦμαρ.
τῶν ἀμύθεν γε, θεά, θύγατερ Διός, εἰπέ καὶ ἡμῖν 10
ἐνὲ ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰκίην Ἑλλᾶσιν,
οἴκα ἴσταν, πόλεμόν τε πεφραγμένον ἦδ' ἐθέλοισιν
τῶν ἔ' εἶσι, νόστον κεχρημένον ἦδ' ἑταίρων,
νύμφη πύτν' ἔρωε Καλυψώ, οἷα θεῶν,
ἐν σπέσι γλαφυροῖσι, θάλασσῃσιν ἴσταν εἶναι. 15
ἄλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἔθηκε περιπλοκῶν ἑκαυτῶν,
τῶ οἳ ἐπεκλίμασσαν θεοὶ αἰεὶνὸς νέεσθαι
εἰς Ἴθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἄβλων
καὶ μετὰ οἴσι φάσσι θεοὶ ἔ' Ἑλλάσιν ἅπαντες
νόστον Πρωσιδῶν, ὃ ἔ' ἀπερχέσθαι μέναιεν 20
ἀντιῶν Ὀδυσσεὶ πάρος ἦν γαίην ἰεσθῆαι.
ἄλλ' ὃ μὲν Αἰθίοπας μετακίεθε τρήδ' ἔόντας,
Αἰθίοπας, τοὶ ἔχθρᾳ θεβαίαντα, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
οἳ μὲν διασημῶν Ἵππεριος, οἳ ἔ' ἀπέναντος,
ἀντιῶν παύρων τε καὶ ἠρωαῖν ἑκατόμβης 25
ἐνὲ ἔ' γε τέρπετο δαίτη παρήμονος, οἳ δὲ δὴ Ἑλλᾶσιν
Ζηγῶς ἐν μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀπύων ἦσαν.
τοῖσι δὲ μύθων ἔρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
μνήσαστο γὰρ κατὰ θυμόν ἀμύμονος Λιγύστου,
τόν ῥ' Ἀγαμέμνονίδης τελευκίδης ἔκταν Ὀρέστης 30

Β' Απόδοση στην Ποντιακή

Τον άντραν τον πολύτροπον ἔλα, τραγυῶδ' μεν, μούσα,
ατόν που ταλαιπώριας πολλά μεταλαιπυρίθεν,
όνταν τη Τροίας το μρόν επέτασεν το κάστρον
και πολιτείας εἶβεν πολλά κι αχούλη ανθρωπίων
εγνώρτσεν κι έπαθεν πολλά στην θάλασσαν, ο μαύρον,
καθώς ατός έράτευεν πώς να οῶδ' τοι συντρόφ' ε' σ',
πώς ο καθέἰς θα κλώδεκται στην ποθετήν πατρίδαν.
Ἄμα 'x' επέρεσεν ατός να οῶδ' στις κι ας εθῶινεν.
Ασό κιφάλ'ν ατουσιν ατεἰν' εχάθαν κι επήγαν,
οι σείφτελοι που έφαγαν τη Ἴλιονσιν τα βούδα.
Κι ατός επέρεν ασ' ατεἰνς τη γυρισμού τη μέραν.
Απόθεν θῶας ιστόρα μας, θεά, κόρη τη Δία.
Ατότε, ὠ! π' εγλίτωσαν την χαμονήν, κελώσταν
σ' οσπίτη τουν κι απέφωσαν και θάλασσαν και μάγας.
Ατόν μονόχα π' ο καρμόν έτρυνεν τη γαρήσ' α',
και τ' οσπίτ' α', η θεά η Καλυψώ εκράτηεν
απέσ' ο σπῆλον βαθουῶν, νά εγ' ατόν για άντραν.
Ἄμα ὄνταν έρθεν ο καιρόν κι εἰέβανε τα χρόνι,
ατότε εἶπαν οι θεοὶ να κλώδεκται σο θιάκι,
ἕμα οῦδ' εκεί ηγύγασεν ασά πειρανησίας
κι ας έτον με τοι συγγενούς και με τοι φίλς ενέμειαν.
Ὅλ' οἳ θεοὶ εγέπασαν τον θεἰκόν Δυσσιάν
εξόν τον Πρωσιδῶνα. Ατός μάχ' με τ' ατόν εκράτηεν,
πρυού την κόβαν α' πατι σο γώμον τη πατρίδας.
Ἄμα ατότε ευρίωντον σοι Αἰθίοπας εκείνος
μακράν, σοι Αἰθίοπας που ζουν σο δύο χωρισμένοι
ση κοσμί τ' ἄκρας κι εμοσὶ ὄθεν πατεῖ' ο ἔλιν
κι ἄλλ' οἳ εμοσὶ ὄθεν εβγαίν'. Εκεί εκπαυρίθεν
σε εκατόμβην θυσιῶν με ταύρους και κρέατα
Ἐμ' ενεσ εκεί κι εχάειρονταν οι τάβιλας καθισμένοι.
Τότε ση Δία το παλέτ' οι ἄλλ' οι θεοὶ εμαζεύταν,
όπου εκείνος, π' έτοση πατέρας των ανθρωπίων
και των θεῶν πρώτος ατός ερχόινσεν τον λόγον
γιατί τον Λίγιστον ατός τον ἄβιν εθαἰθεν
και ο Ορέστης τ' Αγαμέμνονα εχάλασεν κι επήεν.

Αστικά Κέντρα του Πόντου

Η ΑΜΑΣΕΙΑ

Η πόλη είναι γνωστή εδώ και 25 αιώνες. Για την χρονολογία κτισείως της δεν υπάρχει ιστορική πηγή. Η παραδοχή αναφέρει ότι, ο Ερμής ήταν ο παλιός οικιστής της πόλεως. Τα νομίσματα της εποχής του αυτοκράτορα Σεπτημίου Σεβήρου(146-211 μ.Χ.) είχαν την επιγραφή: ΕΡΗΘ ΚΤΙΣΑC ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ".

Η Αμάσεια κατά το 66 μ.Χ. έχει υψόμετρο 450μ. και απέχει από τον Εύξεινο Πόντο περίπου 70 χλμ. Την πόλη την διασχίζει ο ποταμός Ίρις. Ο γεωγράφος Στράβων που γεννήθηκε στην Αμάσεια κατά το 66π.Χ. παρουσιάζει την εξής περιγραφή για την πόλη: "...η δε ημετέρα πόλις κείται εν φάραγγι βαθεία και μεγάλη, δι' ης ο Ίρις φέρεται ποταμός, κατασκευάσται δε θαυμαστής, προνοια τε και φύσει, πόλεωσ ἄμα και φρουρίου παρέχεσθαι χρεἰαν δυναμένη". Στην Αμάσεια ελατρευόνταν ιδιαίτερα ο Ζευς. Στην εποχή του Δαρείου η Αμάσεια αποτελούσε τμήμα της 3ης Στρατιάσ των Περσῶν. Την πόλη κυρίευσε ο Μιθριδάτης ο Β' (302-226 π.Χ.). Η Αμάσεια από το 248 έως το 183 π.Χ. διατέλεσε πρωτεύουσα του Βασιλείου του Πόντου. Η πόλη κατακτήθηκε από τον Ρωμαίο Λουκουλλο το 70 π.Χ., που νίκησε τον Μιθριδάτη τον Ευπάτορα. Η Αμάσεια στην εποχή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας διατήρησε κάποια αυτονομία. Απέκτησε στην περίοδο εκείνη μεγάλη φήμη για τον πλούτο της. Στα νομίσματά της υπήρχαν οι επιγραφές: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ" και "ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ".

Οι κάτοικοι της Αμάσειας ασπάστηκαν τον Χριστιανισμό από τον Απόστολο Ανδρέα μεταξύ 34-80 μ.Χ. Ο Επίσκοπος Αμάσειας, Βασίλειος (4ος αιώνας) αναφέρει ότι από την πόλη πέρασε και ο Απόστολος Πέτρος.

Οι Χριστιανοί της πόλεως δέχτηκαν διωγμούς από τους Ρωμαίους αυτοκράτορες Νέρωνα (37-68μ.Χ.), Βεσπασιανό (79μ.Χ.) και Διοκλητιανό (303-305μ.Χ.). Πολλοί ἦσαν εκείνοι που μαρτύρησαν, όπως ο Θεόδωρος Τήρων και ο Αγ. Αστέριος κ.α. Ο Άγιος Θεόδωρος ανακηρύχθηκε πολούχος της πόλεως επί της εποχής του αυτοκράτορος Αναστασίου.

Από της εποχής του Διοκλητιανού η πόλη έγινε πρωτεύουσα της επαρχίας του Ελενοπόντου. Έγινε έδρα Μητροπολίτου και είχε επισκόπες στην Αμισό, Ανδράσιο, Ζάλχο, Ζήλωνα, Ίβαρα, και Σινώπη. Την ανοικοδομηση της πόλεως βοήθησαν οι Βυζαντινοί. Το 712 μ.Χ. η πόλη κυριεύθηκε και λεηλατήθηκε από τον άραβα ηγεμόνα Μοσαλμα. Πολλοί κάτοικοι της Αμάσειας οδηγήθηκαν τότε στα σκλαβοπάζαρια της Ανατολής.

Επί Λροντος Σοφού του Στ' (886-912μ.Χ.) η Μητρόπολη της Αμάσειας ἦταν στη σειρά δωδεκάτη "εν τη τάξει". Πολλοί Μητροπολίτες της Αμάσειας παρᾰκάθισαν σε οικουμενικές συνόδου και άλλες, όπως ο βασιλεύς το 315 στη Σύνοδο της Άγκυρας, ο ευτύχιος το 325 στην Α' Νικαίας, ο Ευλάβιος στα 343 στη Σύνοδο Σαρδικής, ο Σέλευκος στο 451 στη Δ' Χαλκηδόνας, ο Στέφανος στα 553 στην Ε' Εφέσου, ο Δανήλ στα 787 στη Ζ' Νικαίας, ο Νικηφόρος στα 868 στην Κωνσταντινούπολη, ο Στέφανος στα 1434 στην Κωνσταντινούπολη.

Η εκκλησία της Αμάσειας είχε σπουδαία θεολογική παράδοση. Στην Αμάσεια κατέφυγαν μετά από την ἦπτα τους από τους Τούρκους οι Σταυροφόροι της Δ' Σταυροφορίας (1097-1108μ.Χ.). Στα 1063μ.Χ. η Αμάσεια συμπεριλήφθηκε στο λεγόμενο τουρκομανικό κράτος των "Δανισμεδων". Το 1204 ο Ἀλέξιος ο Κομνηνός ανακατάλαβε την Αμάσεια και την κατέστησε τμήμα της Αυτοκρατορίας του Πόντου. Στα 1382 η πόλη κυριεύθηκε από τους Οσμανλίδες του Σουλτάν Βαγιαζήτ του Γυλτρήμ (κεραυνού) και έγινε μια από τις επτά διοικήσεις. Η πόλη δέχτηκε πολλές σφαγές και λεηλασίες. Το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού της εξαλοβρεύτηκε. Η πόλη ένωσε κάποια ανακούφιση από τον Σουλτάνο Σελήλ Α' (1512 -15200 που ἦταν η γενετέρά του.

Στα 1908 η Αμάσεια είχε 42.000 κατοίκους, από τρους οποίους οι 3.000 ἦσαν ἔλληνες. Οι υπόλοιποι ἦσαν τούρκοι και αρμένιοι. Υπήρχαν και ἔξνοι, κυρίως γερμανοί. Η πόλη είχε ορθόδοξες εκκλησίες, οκτατάξια αστική ελληνική σχολή, παρθενωγωγείο και νηπιαγωγείο. Από το 1915 ἄρχισαν οι διώξεις του ελληνικού πληθυσμού.

Στην Αμάσεια στήθηκε το "Ανεξάρτητο δικαστήριο" με μια παρωδία δικης καταδικασε το Σεπτέμβριο του 1921, 174 αθῶους ομοεθνεἰς και απ' αυτούς εστῶιτε στην αγχόνη τους 89, με επικεφαλής τον σφεάσμιο πρωτοσύγκελο Πλάτωνα Αἰβαζίδη. Την ίδια τύχη θα είχε και ο επισκοπος Ζήλων Ευθύμιος αν δεν πέθαινε στη φυλακή, νωρίτερα από τη δική. Στην ίδια δική καταδικάσθηκαν ερήμεν σε θάνατο οι Μητροπολίτες Αμασειας Γερμανός (Καρθαβαγέλης), Νεοκαισαρείας Πολύκαρπος, Τραπεζούντος Χρυσόσθαs, Χαλδίας και Κερασούντος Λαυρέντος, Λεωνίδας Ιασονίδης, Νικόλαος Λεοντίδης, Βασίλειος Ιωνινίδης και ἄλλοι. Όσοι σωθήκαν από τις σφαγές και τις αρρωστίες κατέφυγαν στη Μητέρα Ελλάδα.

Γιάννης Μιλετιδής

ΚΡΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΟΙ

Το ότι οι Πόντιοι και οι Κρητικοί έχουν "στενές συγγένειες" μεταξύ τους, είναι γνωστό σε όλους και δεν χρειάζεται ιδιαίτερη έμφαση. Αρκεί να μπει κανείς σε ένα σπίτι Κρητικό για να αισθανθεί την ...Ποντιακή φιλοξενία.

Να κάτσει σε ένα τραπέζι Κρητικό για να αντιληφθεί την ...Ποντιακή γαλαντοσύνη και το Ποντιακό φιλότιμο. Αρκεί ν' ακούσει την Κρητική λύρα, να τους δει να χορεύουν και να τραγουδούν τις μαντινάδες τους, στους Βιαννίτικους αργούς ρυθμούς, "στις ανοιχτές τους" για να κατανοήσει τα ποντιακά τετράστιχα και τους ποντιακούς ρυθμούς του "ομάλ", όπως χορεύονται και τραγουδιούνται στα ποντιακά χωριά. Αρκεί να δει τον "Μαλεβιζιώτικο" χορό ή το Κρητικό "Κότσαρη", την "Πεντοζάλη" για να διαπιστώσει τη μεγάλη ομοιότητα που υπάρχει μεταξύ τους.

Υπάρχουν λοιπόν πολλά κοινά στις πολιτιστικές κληρονομίες τους. Αλλά υπάρχουν κι ακόμα περισσότερα στον ψυχοπνευματικό τους κόσμο, στον συναισθηματικό τους κόσμο.

Στο κέφι και στην αγάπη του γλεντιού. Στην οικογενειακή τους ιεράρχηση και στις παραδόσεις τους. Στο πείσμα τους, στη σκληρότητα και στη λεβεντιά τους.

Οι καλοί Κρήτες είναι ολόιδιοι με τους καλούς Πόντιους. Και οι κακοί Πόντιοι δεν είναι χειρότεροι από τους κακούς Κρήτες.

Οι Κρήτες αγαπούν τις ρίζες τους, όσο τις αγαπούν κι οι Πόντιοι και δεν απομακρύνονται από αυτές όπου κι αν βρίσκονται.

Ενθουσιάζονται κι' αναζωπυρώνονται, όπως κι' οι Πόντιοι, όταν ακούν την παραδοσιακή τους λύρα. Κι αν ζούνε μακριά στα ξένα και τη νοσταλγήσουν βρίσκουνε τρόπο να την φέρουνε σιμά τους, υπακούοντας πάντα στην επιταγή των κατάβαθρων παρορμήσεων τους.

Στα καταπιεσμένα τους της ποντιακής ζωής τους, πού όταν αισθανθούν την παραπέρα καταπίεση του χρόνου και τη μεγάλη στέρηση ξεσηκώνονται και τους αναταράζουν.

Γι αυτό, πολύ συχνά βλέπει κανείς τους Κρητικούς λυράρηδες να ταξιδεύουνε στην Αυστραλία, στην Αμερική, στον Καναδό ή στην Ευρώπη, μεταφέροντας στους συμπατριώτες τους, πού υποφέρουν απ' τη νοσταλγία, το βάλαμο των ξενιτεμένων.

Είναι ή πιο σημαντική επισημότητα του Κρητικού γάμου ή της Κρητικής βάπτισης, για έναν ξενιτευμένο νοσταλγό. Και είναι ή πιο επίσημη και αναγκαία παρουσία σε όλα τα μεγάλα Κρητικά "τσιμπούσια", όπως ακριβώς συμβαίνει και σε όλες τις παρόμοιες ποντιακές εκδηλώσεις.

Για τους Πόντιους και για τους Κρητικούς κάθε άλλο είδος παρείσακτης μουσικής νότας, ξένης προς την παράδοση τους, είναι "άνοστη" κι ασυμβίβαστη με τα μουσικά βιώματα τους.

Δεν έχει τη δύναμη να ξεσηκώσει τον πηγαίο ενθουσιασμό και την πηγαία αναγούλαση, πού ξεσηκώνει η λύρα με τις νότες της. Κανένα από τα ξένα τραγούδια του συρμού δεν περικλείνει μέσα του τη σοφία και το βαθύ συναίσθημα ή ακόμα και το χιούμορ, πού περικλείουν οι κρητικές μαντινάδες και τα ποντιακά τετράστιχα, πού συνθέτουν οι γνήσιοι βάρδοι του χωριού και της στάνης.

Οι άνθρωποι πού γράφουν σημαντικά γεγονότα π' αναταράζουν την απλή ζωή τους. Μονάχα τότε γράφουν και τραγουδούν και ό,τι λένε είναι γνήσιο και πηγαίο, γιατί το

ζουν οι "ίδιοι ή το ζήσαν εχτές, ή έστω πασχίζουν να το ζήσουν!...

Και είναι παρήγορο και συγκινητικό, σε μια εποχή σαν τη σημερινή, όπου ή καταναλωτική κοινωνία δεν αφήνει τίποτε όρθιο απ' όπου κι αν περάσει, καμιά ηθική αξία αλλάβωτη, κανένα ήθος και παράδοση και καμιά κληρονομιά ακέραια, να βλέπει κανείς εκατοντάδες Κρητικόπουλα και άλλα τόσα Ποντιόπουλα, να συνωστιζονται πάνω στην πίστα για να χορέψουν τους παραδοσιακούς χορούς τους, για να "σολάρουν" τους σκοπούς, πού τους παίζει ο λυράρης τους, αυτός και ο πολιτιστικός εκπρόσωπός τους που επίμονα αντιστέκεται στο συρμό, βαδίζοντας με την ίδια περηφάνεια, πού βάδιζαν κι οι πρόγονοί του, στα μουσικά αχνάρια της κληρονομιάς τους.

Είναι συγκινητικό να τους βλέπεις να χαίρονται με τέτοιο πηγαίο ενθουσιασμό τους χορούς πού χορεύουν, να διασκεδάζουν με τον γνήσιο Ελληνικό τρόπο, τη στιγμή πού οι συνομήλικοί τους, αποπροσανατολισμένοι κυριαρχήθηκαν από... τον "δυτικό τρόπο" ζωής και διασκέδασης! Εθίστηκαν στους παρείσακτους ρυθμούς των "ντίσκο" των "ροκ" ή των "σείκ", οι όποιοι βρίθουν από πιθηκισμούς! Βρίθουν από λικνίσματα διφορούμενα, που υποβαθμίζουν τον καθιερωμένο ανδρισμό, δίνοντας την προτεραιότητα στη θηλυκότητα!

Εθίστηκαν σε χορούς που αναπήδησαν πρωταρχικά στη ζούγκλα, στο φυσικό τους περιβάλλον για να μεταφυτευτούν στη συνέχεια και στις πιο πολιτισμένες κοινωνίες, που δέρονται απ' την ανία, την ταχύτητα, τους ανυπόφορους θόρυβους και τα άγχη, για να φτάσουν τελικά και ως εμάς τους... υπανάπτυκτους για να μας συμπαρασύρουνε στη δίνη τους.

Υποβίβασαν τα συναισθηματικά σκιρτήματα σε ενστικτώδικα τσαλακώματα όλων των μελών του σώματος, μηδέ της κεφαλής εξαιρουμένης. Κι εδώ η σύγκρουση της παράδοσης με το συρμό είναι καταφανής! Και η δικαίωση της πρώτης αναμφισβήτητη.

Φτάνει να δεις τα Κρητικόπουλα να σολάρουνε έναν χασιώτικο, έναν Μαλεβιζιώτικο ή να χορεύουνε τη Σούστα για να αντιληφθείς την απόσταση. Φτάνει να δεις τα Ποντιακά νιάτα να χορεύουν τον Πυρίχο, για να νοιώσεις την υπεροχή και να οικτίρεις την κατάντια!

Και δεν θα κάνουμε λόγο για το θέμα αυτό, που άλλωστε είναι τόσο γνωστό και τόσο συνηθισμένο σ' όλους αν δεν μας δίνονταν η αφορμή μιας πρόσφατης έντονης κι απρογραμματίστης σύγκρισης, που μας εντυπωσίασε.

Πρόκειται για τον πρώτο χορό που έδωσε στις 26-1-1982 ο Παγκρήτιος σύλλογος Καλλιτεχνών Κρητικής Μουσικής, στο Κέντρο "ΔΙΑΣ" των Αθηνών (Λεωφόρος Ιωνίας 25), στον οποίο πήραν μέρος όλοι οι λυράρηδες κι όλοι οι λαουτιέρηδες της Αθήνας!

Και δεν ήτανε λίγοι, γιατί η Αθήνα, προς τιμήν των Κρητών, οι όποιοι είναι πολύ λιγότεροι από τους Πόντιους κατοίκους της, διαθέτει 25 αμιγής κρητικά μαγαζιά, με ισάριθμους και πλέον λυράρηδες και υπερδιπλάσιους λαουτιέρηδες. Γεγονός που δείχνει το πόσο πολύ έλκουν της Κρητικούς οι παραδοσιακοί χοροί κι η παραδοσιακή μουσική τους.

Η αίθουσα του κέντρου ήταν ασφυκτικά γεμάτη. Εκτός δε από τα 1200 άτομα που κατάφεραν να βρουνε κάθισμα σε κάποιο τραπέζι, υπήρξαν κι εκατοντάδες άλλοι Κρητικοί από έξω, στη συντριπτική πλειοψηφία τους νέοι, κάτω απ' τα τριάντα τους, που προσπαθούσαν να εξασφαλίσουνε κι εκείνοι κάποια θέση, χωρίς ωστόσο να τα καταφέρουνε.

Δεν θα επεκταθώ στην άψογη εμφάνιση του παιδικού χορευτικού συγκροτήματος ή των χορευτικών συγκροτημάτων των μεγαλύτερων χορευτών, που ενθουσίασαν όλους τους παρευρισκομένους Κρήτες και μη Κρήτες. Ούτε στο βιρτουόζικο παίξιμο των εξαιρετων λυράρηδων και

λαουτιέρηδων. Ούτε ακόμα και στην πρωτοφανή εμφάνιση ενός μεσοκαίριτη Κρητικού που έπαιζε θαυμάσιο λάουτο με ένα χέρι γερό και με το άλλο ακρωτηριασμένο απ' τον καρπό!!

Ούτε και στην μοναδική λυράρησα, την Τασούλα, που μιμήθηκε στην τέχνη του λυράρη απ' τα δεκατέσσερά της χρόνια. Ούτε στους γενναϊόδωρους Κρητικούς που άλλοι χαρίσανε δώρα της τάξεως των 4-5 χιλιάδων μέχρι και των 30 χιλιάδων, για το λαχείο του σύλλογου τους, κι άλλοι (Κρήτες μαγαζάτορες) προσέφεραν αντί για δώρα ένα γλέντι στο μαγαζί τους από 10-50 ατόμων!!, να φάνει και να πιούνε, ό,τι και όσο θέλουν τσάμπα.

Ούτε τέλος και στο γενναίο κέφι όλων των συνδαιτημόνων που σηκώνονταν και χόρευαν με τόσο ενθουσιασμό. Αλλά θα σταθεί σε ένα γεγονός που θα πρέπει να το προσέξουνε όλοι οι Ποντιακοί καλλιτεχνικοί σύλλογοι κι όλοι οι Πόντιοι καλλιτέχνες του πεντάγραμμου.

Σε κάποια φάση λοιπόν του γλεντιού, συγκεντρώθηκαν όλοι οι λυράρηδες κι όλοι οι λαουτιέρηδες, πάνω στην πίστα, ομοιόμορφα ντυμένοι και έπαιξαν ομαδικά τέσσερα Κρητικά κομμάτια! Και ήτανε ένα θέαμα φανταστικό μια μουσική αιθέρια, μια συναισθηματική εκτέλεση, που κατενθουσίασε τους πάντες!

Ακόμα και τον συμπατριώτη τους, το γνωστό μουσικοσυνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλο, ο οποίος μάλιστα σε μια στιγμή, συνεπαρμένος απ' το μεγάλο ενθουσιασμό του, σηκώθηκε στην πίστα, πήρε στο χέρι το μικρόφωνο κι έκανε την εξής προφητική δήλωση:

"Απόψε - είπε - γεννήθηκε η Κρητική συναυλιακή ορχήστρα, που σύντομα θα δώσει το παρόν της σ' ολόκληρη την Ευρώπη!"

Αυτή την δήλωση, την προφητική, φαίνεται πως από εκείνη τη στιγμή την έκανε σκοπό του! Και σ' αυτήν ακριβώς τη δήλωση στοχεύσαμε κι εμείς με όλα όσα είπαμε παραπάνω.

Γιατί, δεν θα μπορούσαν τάχα και οι Πόντιοι να στραφούν προς αυτήν την κατεύθυνση; Δεν θα μπορούσε τάχα, ένας Τσιρκινίδης ή ένας άλλος "ζωντανός" Πόντιος μουσικός, να συγκεντρώσει τις λύρες τις Ποντιακές, τους ζουρνάδες, τα τουλούμια, τα νταούλια και να βροντοφωνάξει, επαναλαμβάνοντας τα λόγια του Μαρκόπουλου:

"Ναι, αγαπημένοι Πόντιοι! Απόψε θα γεννηθεί η πρώτη Ποντιακή συναυλιακή ορχήστρα, που θα ταρακουνήσει όλη την Ελλάδα και όλη την Ευρώπη".

Οι Ποντιακές λύρες είναι το ίδιο μελωδικές όσο κι οι Κρητικές.

Οι Πόντιοι έχουν στενές συγγένειες με τους Κρητικούς κι ακολουθούν παράλληλους δρόμους στους παραδοσιακούς πολιτιστικούς τομείς. Ας μην υστερήσουνε λοιπόν και στον τομέα αυτό.

Ας βάλουνε τα δυνατά τους και με το πείσμα που τους διακρίνει, σίγουρα αν το θελήσουνε θα το πετύχουνε!

**Σ.Κ.Δ.
"Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΗΧΩ"
Δεκέμβριος 1981**

**Προσφέρετε ό,τι μπορείτε.
Κι η τελευταία δραχμή
είναι πολύτιμη και ιερή
όταν προσφέρεται
για ιερούς σκοπούς**

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Στις Ελληνίδες του Πόντου,
μες στην πορεία του χρόνου

2 Φεβρουαρίου,
Απόσπερνα της γιορτής
Της Παναγίας Μάνας.
Και Την είδα στου Πόντου
Τ' αγαπημένα της ακρογιάλια
Με μαύρη μπόλια
Που φούσκωνε στ' αγέρι της θάλασσας
Να μετρά, να ονοματίζει
Τα σπαρμένα διαμάντια:
Αμισός, Σινώπη, Κερασούντα
Τραπεζούντα, Αργυρούπολη...
Κι ύστερα προχώρησε
Για να βρει, να κουβεντιάσει
- Οικεία στις οικείες της Πίστης.-
Με τη μάμη κι εγγονή Μακρινά
Την Εμμέλεια και τις άγιες γυναίκες
που ανέστησαν ένα Βασίλειο κι Αθανάσιο
Ένα Θεόδωρο Γαβρά κι Ευγένιο...
Μα ξάφνου, η Δέσποινα δάκρυσε,
Αντικρίζοντας το νέο Γολγοθά:
Σφαγές, φωπιές
Παιδιά αρπάζονται
Οι μάνες θάβουν άνδρες
Τρυφερές κόρες σε χαρέμια Αγάδων
Πρόσφυγες με κάποια εικόνα
Κειμήλια στην αγκαλιά
Σκύβουν στη ματωμένη γη
Με λυγμούς όμοιους με
Τους λυγρούς ήχους
Που ανακρούονται
Απ' τις χορδές της λύρας...
Και τότε απλώνει τα χέρια
Για να ευλογήσει
Και να σιγάσει τους καημούς
Αναφωνώντας: Ηρωικές, πιστές
Μεγαλόψυχες οι γυναίκες του Πόντου
Σύμβολα Δύναμης, Καρτερίας, Ελπίδας
Ανά τους Αιώνες!

Από το βιβλίο
της Μαρίας Γιαννακοβίτου:
"ΡΟΔΟΧΗΡΙ - ένα δάκρυ του Πόντου" - 2003 - Νάουσα

Περιπαίγματα χωρίων

Οι Ισχανέτ' επερίπαιζαν τη Πιστοφάντας.
-Μετά, απόσον και χαρέτ' εν 'οι Πιστοφάντ', να καλατσέ'νε πα κ' εγροικούν. Θα λέγ'νε ξύλα και λέγ'νε ξρούλα, θα λέγ'νε εζήντα και λέγ'νε εζρόντα, θα λέγ'νε μαξλάρ και λέγ'νε μαξρουλάρ. Η γλώσσα τουν κι κλώσεται εθαρείς κοπάλ'.
Ελεγαν οι Πιστοφάντ' για τα' Ισχανέτ'ς.
-Μετά, απόσον και τεί θα εφτάγ'νε Ισχανάντ' τον ευρωπαϊσμένον θα λέγ'νε σκιάρ' και λέγ'νε ζάχαρην.
Κι αν εζέρετεν πως γελ'νε την κάταν, - Μισαούλη.
(Από το "Αρχαίον του Πόντου").

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1955

Συγχαρητήριο

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας συγχαίρει τα μέλη του χορευτικού, συγκροτήματος Πιτούλια Βιργινία, Λαγαρία Χάρη, Τσακνάκη Κυριακή, Φωστηροπούλου Ηρώ και Ζιάνα Σοφία που άριστευσαν σε γυμνάσια της πόλης μας.
Ευχόμαστε ολόψυχα με τον ίδιο ζήλο και την ίδια επίδοση να περατώσουν τις σπουδές τους για μια δημιουργική από κάθε άποψη σταδιοδρομία.

Παροιμιώδεις εκφράσεις

"Όσον να λέω και γελώ, αγαπητικό μ'ας σο νου μ'κ εβγών" (Όσο κι αν συζητώ, όσο κι αν γελώ, δεν μπορώ να λησμονήσω τον άνθρωπο που αγαπώ).
Επί του μη δυναμένου να λησμονήσει τον πόνο του.
"Το τραντάφυλλον π' αγαπά, αγαπά και τ' αγάντε τ'" (Όποιος αγαπά το τριαντάφυλλο, αγαπά και τ' αγκάθια του). Αγάπα τον φίλο σου με τα ελαττώματά του.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Συλλογή +Φ. Κτενίδη

- Που κι νουνίζ'όνταν κάβεται θαμάσκεται όνταν σκούται.
(Για κείνους που δεν σκέπτονται τας συνεπείας των πράξεών των).
- Τ' άλογο σ' όμπου κι θα πιν νερόν Τη κάκου μη σύρτς ατο.
(Σε μέρος όπου δεν μπορεί να πει νερό τ' άλογο (π.χ. σε πηγάδι) μην το πας του κάκου).
- Ξένον άλογον που καβαλκεύ αγλήγορα κατμβαίν'...
(Για κείνους που επιχειρούν τ' αδύνατα)
- Με τα Ξένα φτερά απόσον πετάς...
(Για κείνους που επιτυχαίνουν προσωρινά, με Ξένα μέσα)
- Τ' αδέλφια όνταν ετάβιζαν οι παλαοί εσέρουσαν...
(Για κείνους που ελπίζουν σφέλη από την διαμάχην φίλων)
- Ο κόσμον εχαλάουτον κ' η γραία εξεροχτενίουτον.
(Για κείνους που αδιαφορούν για τα γινόμενα ολόγουρά τους)
- Οβγόν που κλέφτ' κοσάραν πα κλέφτ. "Εξ όνυχος τον λέοντα"
- Ξένον πόνον, Ξένον όραμα
(Για όσους δεν αντιλαμβάνονται τη θέση των άλλων).
- Άλλος τρώει και σπαν', κι άλλος τερει και σπαν'...
(Για την άδικη κατανομή των αγαθών).
- Π' αγληγορεί ν' αρχονταίν' συγερά σην εφτωχίαν.
- Μη κλαις κιφάλ ντο έπαθεθς κλάψον ντο θα παθάνεις
- Ο θείο μ' είσεν ατο κ' η θεία μ' επεθύμανεν από
- Ση χαμελέτεν που μεν' θ' αλευρούται.

Οι Γερμανοί αρχιτέκτονες της σταύρωσης των Ελλήνων του Πόντου

ΦΟΝ ΝΤΕΡ ΓΚΟΛΤΖ

ΛΙΜΑΝ ΦΟΝ ΣΑΝΤΕΡΣ

Η πιο μεγάλη ποντιακή γιορτή

Βρυξέλλες

Αποστολή: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΙΟΥΣΗΣ

"Οι μαμόγεροι" σε πλατεία του Βελγίου.
Ελληνικό χρώμα στην καρδιά της Ευρώπης

Μια μοναδική ευκαιρία να καταλάβουν πραγματικά τι σημαίνει ζωντανός και δημιουργικός Ελληνισμός της διασποράς έχασαν το περασμένο Σάββατο οι ευρωβουλευτές μας. Δύο βήματα από το Ευρωκοινοβούλιο, στην καρδιά της Ενωμένης Ευρώπης, παρ' ότι είχαν προσκληθεί εγκαίρως, έλαμψαν δια της απουσίας τους από το "μεγαλύτερο πολιτιστικό γεγονός εκτός Ελλάδας", όπως το χαρακτήρισε ο πρόεδρος της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής, Γρηγόρης Νιώτης.

22ο Φεστιβάλ Ποντιακών Χορών Νεολαίας της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων στην Ευρώπη. Περισσότερο από μια εικοσαετία οι Πόντιοι με περηφάνια διδάσκουν τον πολιτισμό των ηθών και των αξιών, της ανθρωπιάς, της συνύπαρξης, της ειρήνης, ενώνουν τα χέρια με λεβεντιά, χορεύουν και τραγουδούν με μεράκι και καημό, σε καθηλώνουν καθώς κρατούν ζώσα και ακμαία τη σχέση τους με τους προγόνους και τις εστίες τους. Σύλλογοι από διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις ανταμώνουν κάθε χρόνο, μαθητές με παραδοσιακές φορεσιές, που χορεύουν, λείοι, τρυγωνα, κότσари, που παίζουν κεμετζέ, τουλούμ και νταούλ, που καμαρώνουν πάνω στη σκηνή και σιροβιλίζονται στους ήχους της λύρας, σε ένα πανηγύρι ενθουσιασμού, χαράς και κεφιού που βγαίνει από τα κατάβρα της ψυχής τους. Σε έναν ξένο τόπο, εκείνοι το δικό τους, δεν καταλαβαίνουν από γλωσσικούς και πολιτισμικούς εξισωτισμούς, από κινδυνολογίες γύρω από πολυγλωσσίες και πολυπολιτισμούς. Έχουν τη δική τους ιστορία, τη δική τους γλώσσα, τη δική τους μουσική, τη δική τους ταυτότητα, γι' αυτό και οι γενιές τους προκόβουν. Δεν είναι μετανάστες στη στη Γερμανία αλλά πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης και το διατρανώνουν.

Με χίλιους χορευτές
από 31 συλλόγους
στις Βρυξέλλες

Μια σκηνή, δύο ηχεία, μια λύρα και ένα τουλούμ, πισσιρικάδες ντυμένοι μαμόγεροι, μια ελληνική σημαία καρφωμένη στην αυτοσχέδια εξέδρα και η βελγική Place de la Monnaie κατά... ποντίστηκε.

Χάζευαν οι περαστικοί όταν ρυθμικά σειόταν η σκηνή από τα χτυπήματα των χαροκόπων νεαρών, όταν τα πισσιρικά έφερναν βόλτα και από κάτω οι δικό τους χειροκροτούσαν.

Κρίμα που οι ευρωβουλευτές μας δεν έζησαν τη μοναδική στιγμή όπου οι νεολαίες με τα χορευτικά τους υψώνουν τα λάβαρα και μπαίνουν στη σάλα για να ξεκινήσουν οι εκδηλώσεις. Κρίμα που αυτή την ομορφιά και τον ενθουσιασμό, δεν είχαν την ευκαιρία να τα χαράξουν στη μνήμη τους. Σε ρόλο "Αλκη Στέα"... του Φεστιβάλ, ο Αχιλλέας Βασιλειάδης έδινε το ρυθμό, ο αισθαλής Γιάννης Κυριακίδης, ανέβαζε τους τόνους, ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Γιώργος Αμαραντίδης έδινε το έναυσμα. "Το μεγάλο μας αντάμωμα δίνει προοπτικές, ατενίζουμε τον ορίζοντα, βλέπουμε μπροστά, συνεχίζουμε τον αγώνα μας για την αθανασία του έθνους ποντιακού πολιτισμού. Η δύναμη της θέλησης μεγαλώνει και φουντώνει και ξεσπάει και μεταφέρεται στους νέους".

Παίρνει το λόγο η συντονίστρια της νεολαίας Πελαγία Φωτιάδου, μιλά για την ανάγκη συνεργασίας των μελών των τοπικών συλλόγων, για το δικτυο νεολαίων της Ευρώπης, για συντονισμό με τις νεολαίες των παρευξινίων χωρών, για δράσεις που θα έχουν "πυξίδα την ευψυχία και τα όνειρά μας".

Ο υφυπουργός Εξωτερικών Γιάννης Μαγκριώτης απευθύνεται στο κοινό, "μας κάνετε υπερήφανους όπως υπερήφανο έκαναν το ελληνικό έθνος και πρόγονοί σας", ο Γρηγόρης Νιώτης, ζήτησε "να μεγαλώσουμε τους κύκλους", να οργανώσουμε και σε άλλα σημεία της Γης τέτοιες κορυφαίες εκδηλώσεις, ο Σταύρος Παπαδόπουλος, μέλος της Διακομματικής, μιλά για τη Γενοκτονία των Ποντίων, ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης Γιώργος Λυσαρίδης μίλησε για τον ζωοδότη και πρωτοπόρο ποντιακό ελληνισμό που μεγαλουργεί, ξεπερνάει τις δυσκολίες του και ξεδιπλώνει τις αρετές του, εκπρόσωποι του ελληνισμού, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βελγίου κ. Παντελεήμων ευχήθηκε να φυλαχθεί η παράδοση ως ιερά παρακαταθήκη από την οποία να λαμβάνονται οι κατευθυντήριες αρχές, η πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Ποντίων Βρυξελλών, Αναστασία Πιλιτσίδου, εξέφρασε την αισιοδοξία της ότι ο θεσμός θα συνεχιστεί και η ποντιακή ιστορία θα διαδοθεί στα πέρατα της Γης.

"Όταν οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες θα χαλαρώνουν τους οικογενειακούς δεσμούς και θα οδηγούν τους νέους στη μοναξιά και στα αδιέξοδα, εμείς θα πιανόμαστε χέρι χέρι, θα χορεύουμε και θα τραγουδάμε" είπε συγκινημένος από το βήμα ο επίτιμος πρόεδρος Χρήστος Γαλανίδης. Από κάτω ο καρδιολόγος Γιώργος Παρχαρίδης με το μυαλό στο Οργανωτικό Συνέδριο, ο προηγούμενος πρόεδρος Κώστας Παπαδόπουλος, ο Ανέστης Οσεπίδης, ο Γιώργος Τσορακλίδης, ο Στέφανος Χοταμανίδης, ο Κώστας Σαββίδης, η Δήμητρα Παπαδοπούλου και ο Μπέρνι, ο πιο Πόντιος Γερμανός, η Μαρία Ταϊγανίδη, η Αλίκη Παπαδοπούλου και τόσο άλλοι...

Μετά τους χαιρετισμούς και για πάνω από τέσσερις ώρες χίλιοι χορευτές από τριάντα έναν συλλόγους δίνουν εξετάσεις στη σκηνή και το χειροκρότημα τους αποζημιώνει.

Μετά ο κύκλος ανοίγει, σύλλογοι, νεολαίοι, επισκέπτες, μουσικοί γίνονται ένα. Πάνω από πέντε χιλιάδες οι... πιστοί.

Το πιο μεγάλο μουχαπέτι, η πιο τρανή γιορτή. "Λελεύω τα ψήφας σου". Και του χρόνου.

Αναδημοσίευση: "ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ" 12-6-2003

Μια ακόμη αλησμόνητη πατρίδα

ΙΜΕΡΑ

Η κωμόπολη Ίμερα βρίσκεται στην περιοχή της Αργυρούπολης. Ήταν συνεχόμενη με την Κρώμνη και βρισκόταν ΝΑ της Τραπεζούντας. Ήταν χτισμένη σε ορεινή τοποθεσία με υψόμετρο 1500μ. στους πρόποδες του βουνού Θήχη, απ' όπου οι Μύριοι του Ξενοφώντα αντίκρισαν τη θάλασσα, τα δε βουνά της αποτελούσαν συνέχεια των βουνών της Ζύγανας. Είχε κλίμα υγιεινό και πλούσια βλάστηση. Λέγεται ότι την έχτισαν φυγάδες που ήρθαν στην περιοχή μετά την άλωση της Τραπεζούντας. Τα σπίτια της ήταν φτιαγμένα από την μαρμαρώδη πέτρα του τόπου και οι κάτοικοί της ασχολούνταν με την γεωργία και την κτηνοτροφία, που δεν ευνοούνταν όμως λόγω του ορεινού της περιοχής και γι' αυτό άλλωστε και οι περισσότεροι ξενιτεύονταν.

Εκκλησιαστικά, η Ίμερα υπαγόταν στη μητρόπολη της Χαλδίας. Ο πληθυσμός της έφτανε τις 500 περίπου οικογένειες, πριν οι κάτοικοι αρχίσουν να μεταναστεύουν στη Ρωσία. Πριν από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο είχε περί τις 300 οικογένειες, που περιορίστηκαν όμως σε 120 μόνο κατά την περίοδο του ξεριζωμού.

Η Ίμερα χωριζόταν σε πέντε ενορίες: Τσακαλενάτων, Ζητράντων, Καθημερεσιών, Γιαννάντων και Ζουβατσάντων και άλλες τρεις πιο απομακρυσμένες από το κέντρο της: Τα Μανδριά, το Λειβάδι και των Θωμάτων. Είχε ωραία εκκλησία του Αγίου Ευγενίου, καθώς και τα παρεκκλήσια Κεντρική Παναγία, Άγιο Γεώργιο, Άγιο Δημήτριο, Προφήτη Ηλία, Άγιο Κωνσταντίνο, Παναγία Αερεμίτσα, Ανάληψη κ.α., που όταν πανηγύριζαν συγκέντρωναν μεγάλο αριθμό προσκυνητών.

Κάθε ενορία είχε δικό της ναό, λίγο δε πιο πάνω από την κωμόπολη ήταν το βυζαντινό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη, που ήταν και τόπος παραθερισμού των κατοίκων της Τραπεζούντας, αλλά και καταφύγιο των χριστιανών που τους καταδίωκαν οι Τούρκοι. Η κωμόπολη είχε αξιόλογη αγορά και οι κάτοικοί της ήταν εξαιρετικά φιλοπρόδοι.

Η Ρωμανία
κι' αν επέρασε
ανθεί και
φέρει κι' άλλο